

FESTA OFICIAL I FESTA REIAL: ALGUNS ASPECTES DE LA VISITA DE CARLES IV L'ANY 1802 DES DE LA CORRESPONDÈNCIA PRIVADA

Maria Garganté Llanes

La visita del rei Carles IV a Barcelona l'any 1802 és una qüestió que ha estat profusament estudiada per M. de los Àngeles Pérez Samper des del punt de vista històric i de la repercussió que va tenir la visita a la ciutat i als diferents àmbits de la societat barcelonina del moment.¹ Més posterior i més centrat en l'àmbit artístic –les transformacions de la ciutat i les manifestacions efímeres– és l'estudi que constitueix la tesi doctoral de Laura García Sánchez, titulada «Arte, fiesta y manifestaciones efímeras: La visita a Barcelona de Carlos IV en 1802».²

La causa d'aquesta visita reial a Barcelona va ser la celebració d'un doble casament: d'una banda, el del príncep d'Astúries Ferran amb la princesa napolitana Maria Antònia, i de l'altra, el del germà d'aquesta i hereu del tron de Nàpols, Francesc Genari, amb la infanta espanyola Maria Isabel, germana de Ferran. La celebració del doble casament a Barcelona feia aquesta ciutat dipositària d'una llarga tradició mediterrània, alhora que la convertia en cort durant aproximadament el mes i mig que va durar l'estada de la família reial. Es tracta sens dubte de l'última gran celebració de

1. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte: La visita de Carlos IV en 1802*, Universitat de Barcelona, 1973.

2. L. GARCÍA SÁNCHEZ, «Arte, fiesta y manifestaciones efímeras: La visita a Barcelona de Carlos IV en 1802», Barcelona, Universitat de Barcelona, 1999 [tesi doctoral microfitxada].

l'època moderna, de la qual marca la fi –Carles IV va ser l'últim monarca de l'època moderna–, però sense que se sospités encara l'amenaça de la invasió napoleònica –com afirma Pérez Samper, «el moment històric era enganyosament prometedor»³ i s'estava vivint una certa recuperació econòmica i social després d'un temps de crisi. Estem, doncs, davant d'una festa de caràcter oficial que és la manifestació del poder en la seva més alta instància, però que també té una repercussió important a escala popular, sigui amb la participació de les corporacions –gremis–, sigui amb l'assistència, més o menys entusiasta, del poble com a espectador.

La nostra comunicació proposa una nova mirada a aquesta efemèride de la visita del rei Carles IV des del punt de vista de la correspondència privada, escrita des d'Igualada i des d'un poble de la Segarra, Sanaüja. Els estudis que hem citat anteriorment ja donaven fe de la importància cabdal de l'estudi de la correspondència per tal d'aprofundir en la part indiscutiblement més humana de la història –per exemple, les cartes de la princesa Maria Antònia de Nàpols sobre la impressió que li va causar el príncep d'Astúries i ja marit seu, Ferran, són un testimoni impagable, així com les impressions (segons la reina Maria Carolina de Nàpols) que va causar en el seu fill Francesc Genari la seva promesa, la infanta Maria Isabel.⁴ Però quina visió podem tenir de la visita de Carles IV i de la celebració de la doble boda des de nuclis tan perifèrics com Igualada i, sobretot, des del poble de Sanaüja, que avui no ultrapassa els cinc-cents habitants? La resposta a aquesta pregunta ve donada per la valuosa correspondència procedent de l'arxiu de la família Torelló d'Igualada, probablement un dels arxius particulars més importants de Catalunya i el qual avui es pot consultar a la biblioteca de l'Institut d'Història Jaume Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra (un total de 6.500 cartes entre els anys 1796 i 1834, cosa que representa una mitjana anual de 166 cartes).⁵

El destinatari de la totalitat de les cartes era l'advocat Albert Combelles i Ponsich, nascut a Sanaüja (la Segarra) l'any 1775. Residia a Barce-

3. M. A. PÉREZ SAMPER, «Les festes reials a la Catalunya del Barroc», a *El barroc català*, Barcelona, Quaderns Crema, 1989, p. 358 [actes de les jornades celebrades a Girona els dies 17, 18 i 19 de desembre de 1987].

4. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 142.

5. Les abreviatures que utilitzarem són les següents: AFT (Arxiu Família Torelló) i AHCC (Arxiu Històric Comarcal de Cervera).

lona i va arribar a ser notari i administrador del patrimoni senyorial que tenien a Catalunya els ducs de Medina Sidònia –marquesat de Villafranca i dels Vélez. Albert Combelles tenia cinc germans: tres nois (Francesc, prevere i beneficiat de la col·legiata de Guissona, i Anton i Ignasi, també preveres i beneficiats de l'església parroquial de Sanaüja) i dues noies (M. Rosa i Teresa).⁶ Des de Sanaüja, són Anton i Ignasi els qui escriuen al seu germà Albert, mentre que des d'Igualada és el seu cunyat, l'advocat Isidre Torelló (casat amb la seva germana Teresa), qui ho fa.⁷ Es tracta, en definitiva, de la visió particular que van tenir d'aquest fet uns personatges d'una certa erudició –preveres i juristes–, però que van participar en l'efemèride com a espectadors, atès que no tenien relació directa amb els protagonistes, de manera que també podem identificar les seves impressions amb el sentiment del poble.

El 13 de juliol de 1802 Anton Combelles escriu al seu germà Albert:⁸ «Veig lo gran aparato ab la recomposició de Palacio y també lo projecte del pont per passar a la Aduana, que apar ha de molt desfigurar aquella rambla».⁹ Anton es refereix a les obres de condicionament que es van haver de fer al Palau (domicili habitual del capità general), que havia d'allotjar la família reial, juntament amb el nou edifici de la duana, i, sobretot, a la celebrada construcció d'un pont de fusta i vidre que comunicava els dos edificis i que coneixem a través dels dibuixos del projecte, fet per l'arquitecte Tomàs Soler i Ferrer. Per la seva banda, Isidre Torelló, cunyat d'Albert, li escriu el mateix dia 22 de juliol des d'Igualada: «Sempre he pensat que los S.S. barcelonins se eixirian de cassola. Tot ab tot no dupto serà digne de veurer-se, y haurem de veure de donar-hi un pas. Ací [referint-se a Igualada] crech se farà poca cosa. Tractan no obstant de compondre la Rambla y de perfilar las casas de ella, y els carrers per ahont haurà de passar lo Rey. No se sap encara ahont se hospedaran, però crech que

6. Per aproximar-nos a la història d'aquesta nissaga, vegeu P. PASCUAL, *Els Torelló: Una família igualadina d'advocats i propietaris*, 2 vol., Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2000.

7. Albert Combelles es va casar gran i va morir sense descendència, i hem vist que els seus germans eren capellans. És per això que tot el patrimoni de la família a Sanaüja va passar a les mans de Josep Torelló i Combelles, nebot d'aquests i fill de Teresa, la germana, i l'advocat igualadí Isidre Torelló i Rovira.

8. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 30.

9. Pel que fa a la «rambla» que havia de «desfigurar» la construcció del pont, es tracta de l'actual avinguda Marquès de l'Argentera.

serà en casa Riera de la Plassa, la que en tot cas se comunicarà ab la de Borrull y Pascual Ferrer. Lo mateix allotjament se donà a Carlos Tercer».¹⁰

En efecte, les obres d'embelliment de les ciutats –no únicament Barcelona, sinó tots els llocs per on havia de passar el rei abans d'arribar a aquesta– es van convertir en un objectiu prioritari. A Barcelona, l'Ajuntament va dictar una disposició en la qual demanava que acudissin a la capital mestres d'obres de fora de la ciutat, d'acord amb la previsió de la gran quantitat d'obres que s'havien de dur a terme durant els mesos que antecedirien l'arribada dels reis, però els representants del gremi de mestres de cases i molers, fent gala d'un corporativisme extrem, es van oposar a aquesta disposició, de manera que van decidir afrontar les obres ells sols, és a dir, sense la intervenció de forasters.¹¹ Pel que fa a Cervera, també s'havien demanat mestres de cases de tota la comarca per treballar en l'embelliment i les obres de la ciutat amb motiu de la visita reial, ja que es van dur a terme nombroses intervencions, com ara empedrar els carrers o blanquejar les façanes de les cases –obres, aquestes darreres, en les quals l'Ajuntament aportava la calç i donava divuit sous als propietaris per cada façana arreglada. Per a això, l'Ajuntament va nomenar dos comissionats que havien de revisar l'estat de les cases i els carrers abans de determinar les obres que s'havien de fer, de les quals una de les més importants que es va fer va ser l'ensorrament de gran part de les volades –com es va fer també a Barcelona i Igualada– que sobresortien al llarg del carrer major, empresa que va costar uns quants milers de lliures a la ciutat.

El 31 de juliol, Ignasi Combelles escriu al seu germà Albert: «En esta res tenim de particular, sino la suma quietud que reina, en tals termes que apareixem uns anacoretas del Desert, y solament se parla de la vinguda dels Soberans per veurerlos en Cervera, ahont si no se refredan, compareixeran molts, segons expresió de Fustagueres que ha regresat de allí, y creuré que tindria tal qual, no molt ample comisió de aposentador dels Sanahugenses Artesos, Roviras, Bollicias y demás farandulas.»¹²

El 12 d'agost, Isidre Torelló li escriu des d'Igualada: «Ací se ha obert una carretera nova des de lo carrer nou del meu camp fins a Sant Agustí, y cregas que és un passeig de gust; tots los arrabals són blanchs com un

10. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 118.

11. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 109.

12. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 7.

color, y dins la vila se blanquejan també bastantas casas: Se tiraran a terra las boltas que hi han en lo carrer del Argent cerca la plassa, y se parlaba de fer lo mateix en una part del quartel, pera posarlo en linea recta dels pavellons; pero assò temo nos verificarà; porque a més de ser escàs lo temps, crech que no hi ha diners.»¹³

Des d'Igualada també li escriu Ramon Rovira el 16 d'agost: «Caríssim Albert: Ja veig la gran enveja que teniu tots vosaltres escura cassolas porque no se poden en ninguna de las maneras comparar tots los vostres pala-cios, passegs, theatros, turils i demés aparatos ab los de esta de Igualada, pues aquí vejesses las grans ideas dels Srs. Regidors i veurias com de la Rambla fins las moscas ne han fugit, y com fan empedrar mitja Plassa que es dir-ho tot; aquí veurias com las casas dels arrabals, Rambla i Soledad, com las han fet rentar y pintar molt superbas, las unas ab esperjas de escombra, altres pintadas per cèlebres pintors de fam fets venir expressament de las Indias Filipinas, y entre altres hi ha un tal Gau del divino que ja lo hauràs oït anomenar per lo gran crit y fam que te y aqueix tal se diu es lo més hàbil.»¹⁴

El 18 d'agost, Anton Combelles escriu des de Sanaüja: «Veitg la gran tabola que teniu en lo remato de obras, per lo embelliment de eixa ciutat que efectivament ha de ser una perla. Creuré que fins ara serà estada pa y nou la tabola y que pendrà tant augment luego que los Reys se acerquian que no dupto serà una Babilònia. Estimo molt y molt la relació específica me fas de ditas, y no puch correspondrer porque cahuen ja las dotse y encara me queda molta feina.»¹⁵ Al cap de tres dies, l'altre germà, Ignasi, li escriu també des de Sanaüja, fent el següent comentari irònic: «Tanmateix eixos Srs. Barcelonins sortiran ab la sua de escurar las presons, si tanta pressa se donan en estirar colls y escalfar esquenas?»,¹⁶ fent referència a l'«operació neteja» de malfactors com una de les mesures de seguretat que s'estava prenent. En la mateixa carta, Ignasi continua: «Los cerreverins també fan cosas altas per la vinguda dels soberans; pero si estos adelantan 4 dias son arribo en eixa, creuré que no estaran allí dos dias, com pensavan, y podria presumirse per trobarse allí la vigília de Ntra. Sra. de Setembre y

13. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 16.

14. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 139.

15. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 138.

16. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 135.

no acostuman a viatjar en las festas: Sie com vulgui, jo no pensol veure'ls allí, sino primerament en Igualada, y allí resoldrem lo passar en eixa ab lo modo nos apareixerà més convenient.»¹⁷

Des d'Igualada, Isidre Torelló li escriu el 23 d'agost: «Estimo la remesa de diaris, ab que veig la molta gent que vindrà a abrumarnos; be que dels que se anomenan en ells ja'n passat molts. Entre ells los que conduïan la setmana passada no sé quants cotxes, crech, de gala, y los que tinguerem ahir que acompanyaban 60 caballs de tiro. Ells bé nos amoinaran, però també nos proporcionaran diversió en eixa.»¹⁸ En la mateixa carta, Isidre afirma, respecte a les obres públiques que s'estaven duent a terme a Igualada, que estaven força endarrerides i que temien no poder concloure-les. El mateix dia i també des d'Igualada, l'amic Jacint Bellver comunica a Albert Combelles que va rebre la seva carta «que acompanyava los diaris individuuant los personatges que acompanyan los soberans, que manifesta tot una grandesa solament pròpia de nostre Monarca. Tanmateix al comparèixer en eixa tanta família donaria gust de veurerlos; però es temible que de res podrà gaudir-se ab tanta confusió, no obstant ab los de Igualada procurarem disfrutar allò que sia conseguible».¹⁹

Un problema important que s'havia de resoldre era el dels abastaments per poder atendre l'afluència massiva de forasters, així com tots els membres del seguici reial. El 25 d'agost, Anton Combelles diu: «Los cerverins s'han tornat Caputxins, que demanan moltes coses comestibles com pardius, pollastres, pollas, gallinas, colomins i demás, y també dotze llits bons.»²⁰ És obvi, doncs, que la visita reial va causar algunes molèsties als sanaüjencs, que es queixaven per la imposició d'una veda obligatoria, és a dir, la prohibició de caçar en tota la comarca. La causa de la queixa, doncs, era la necessitat de vitalles i subministraments que tenia Cervera davant d'un esdeveniment d'aquesta índole, com també la possibilitat de «reservar» la major caça possible perquè el monarca, gran afeccionat a la caça, pogués practicar a pler aquesta activitat. A més, des de Cervera també es demanava col·laboració als sanaüjencs i als pobles veïns de la comarca per tal de poder acollir tot el seguici reial. Ignasi ho explica a Albert en la car-

17. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 135.

18. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 132.

19. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 134.

20. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 131.

ta del 28 d'agost: «Lo mal és que ab la veda tenim publicada per rahó de la vinguda dels soberans, queda rigurosament privat lo casar. [...] Los dimonis de cerverins nos han burlat bellament ab sa veda rigorosa quens te inaccionats per no esposar-nos a la denúncia de un pícaro dels molts que corren en esta: Demanen a més 12 llits, 36 pardius, 14 conills, 3 llebres, 30 gallinas, 30 pollas, 30 palomins i 30 dotsenas de ous, que frech y rebedó deu tenir lo Magistrat de esta en aquella Ciutat la matinada del 7 de setembre, baix unas penas considerables.» I segueix, en un to visiblement crític: «Tot això, que a proporció de las poblacions està carregat en tot lo corregiment, me miro una bona providència per donar lo abast a tantas bocas calentas; pero no deixo de mirarme també en lo mateix un bon motlle de fer diners, per la impossibilitat que tindran moltes poblacions en particular las distants, de apromtar-ho com demanan.»²¹

El dia 2 de setembre, Isidre Torelló escriu des d'Igualada: «Verdaderament miro dificultós que pugam veurer la entrada del Rey en eixa; pues segons tinch entés, hi passarà desde assí en derechura, y sens detenirse a Montserrat, ahont a tot cas, dihuen anirà desde aquí. Ni per ara hi ha certitud de que vulla visitar aquell santuari; pues segons me escrigué poch dias ha lo monjo, encara no sels ha donat avís de offici, bé que creuen hi voldrà anar, atesas las noticias particulars que tenen. Pero me apar que no anan a perdre res en no ser aquí los primers dias, pues serà regular que lo millor de las festas sia quant seran aquí los de Nàpols y Etruria. Lo mal és que no puga saberse del cert lo dia del arribo de estos. Si tu pots adquirir-me alguna noticia, avísala. Res sabem de cert sobre la vinguda de Godoy. Dias ha que passaren per assí los cavalls y equipatges seus, y suposan alguns que vindrà ab los Reys.»²²

A Sanaüja, el 4 de setembre Ignasi afirma: «Son molts los que passen de la Seu d'Urgell y Conca de Tremp per veurer en eixa la entrada y festas dels Soberans. De esta (Sanaüja) marxaran molts en Cervera per veurerlo allí.»²³ De la mateixa manera, sembla que alguns sanaüjencs –els «Rovira, els Fonts i els Artesos i molts capellans»– també van anar a Cervera per veure l'arribada dels sobirans, que va tenir lloc el dia 7 de setembre a les nou de la nit. Ignasi Combelles explica en una carta al seu

21. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 170.

22. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 172.

23. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 169.

germà que «de la pabordalla quasi no ne ha quedat, y vejam a son regrés que nos contaran de la butifleria»²⁴ –en una clara i sorneguera referència a la fidelitat de Cervera als monarques Borbons. L'11 de setembre, Anton Combelles també escriu a Albert: «Veig la molta tabola que teniu en compondre carrers y rematar obras per la vinguda dels Monarcas que ya habeu aconseguít y que verdaderament devia ser altra vista que la que han disfrutat en Cervera nostres compatricis, que quasi deixaren la vila desolada de gent.»²⁵ I explica també: «Lo dia de la Mare de Déu sols hi hagué set misas en la conventual ab un sol oficiant. En lo convent quedaren sens cura. Lo endemà marxà tot lo poble i tan sols quedà lo clero, Mn. Clarà, Dr. Jeroni, Rius y lo tio Manuel [Combelles]. Tornà quasi tothom la mateixa nit, después de haver sortit lo Rey de Cervera, y la comitiva de Roviras, Fustagueres, Artesos i demás arribaren a la una hora de la nit, contextant tots que los festeigs de la ciutat se reduhiren en un carro triumfant, dos balls y molta lluminària de cera; cassera per lo Rey ahont anà dos boltas y també besamanos de Regidors, Clero y Claustro.»²⁶ Segons aquest comentari, sembla que la fastuositat dels actes va deixar quelcom a desitjar, o, si més no, no va impressionar sobre manera els espectadors sanaüjencs que van informar Ignasi Combelles. Tot i això, l'Ajuntament havia previst que cada un dels gremis s'encarregués d'engalanar un carrer de la ciutat. De la mateixa manera, l'escultor d'origen manresà Jaume Padró –autor del retaule de la capella de la Universitat de Cervera– va ser l'encarregat de «componer el aparato del frontispicio de las casas consistoriales de la ciudad de Cervera, esto es dirigir la obra, haser un nuevo disenyo para la adición del aparato y demás conveniente que se ha ofrecido para la perfección del mismo».²⁷ D'altra banda, al final de la carta d'Ignasi també es fa referència a una de les aficions predilectes del rei Carles: la caça. Efectivament, durant la seva estada a Cervera el rei va anar a caçar els dos dies que va romandre a la ciutat: el dia 8 de setembre va matar cinquanta-tres perdius a la partida de Monells, i l'endemà va matar trenta-quatre perdius i una llebre a la partida del mas Suau. Un cronista del moment –sembla

24. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 171.

25. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 165.

26. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 165.

27. AHCC, Fons Municipal, Passada del Rey Carles IV a Cervera, Comptes.

que era el mateix regidor degà²⁸ explica que «diferents paysans de la ciutat anaren a acompanyar el Rey y Infant Dn. Antonio, que los tractà ab molta familiaritat y humilitat de que ne quedaren admirats».²⁹ I també afirma que «lo Rey vesteix molt censillo, quasi sempre que se manifestà al balcó del frontis de la Universitat –on estaven allotjats els monarques– eixigué ab manigas de camisa, remangat fins los colses».³⁰ Una altra anècdota recollida pel mateix cronista, sense caràcter oficial, va ser l'entrega d'un memorial al rei demanant-li la gràcia que confirmés tots els privilegis, usos i costums de la ciutat –com havien fet altres predecessors seus–, així com la pròrroga del cadastre per vint-i-cinc anys. Segons el cronista i regidor degà, el rei va rebre aquest memorial «ab molt agrado, tant ell com la Reyna, que estava present, prorumpint la Reyna que ja li constaba la fidelitat y lealtad dels vehins de Cervera. Esto ho repetí per algunes vegades, de qual expressió ne se jo testimoni per haver-li entregat lo dit memorial, el qual memorial sel quedà lo Rey y se lo posà a la buxaca, ab la expressió que digué: *Este para mi*, respecte que lo ministre anava a prendre-li de la ma. Las resultas fins ara no se ignoren del eixit de dit memorial, però lo Ajuntament no cessarà de practicar las degudas dilligèncias per conseguir lo que tan justamet se demane.»³¹ O sigui, que el regidor degà tenia serioses sospites que, en el pitjor dels casos, el memorial s'havia quedat a la butxaca del sobirà.

Finalment, sobre aquesta passada del rei per Cervera, el dia 15 de setembre Anton Combelles torna a escriure al seu germà Albert i conclou: «Ja sabiam que lo castell de foch era cosa bona, però res de la música que sen prevenció del Duenyo de la població, no deuria de ser cosa de tot lluhiment.»³² Malgrat que sembla que la música no va ser gaire bona, cal destacar la importància dels focs d'artifici a les festes en una època en la qual, segons afirma Pérez Samper, la nit significava l'obscuritat gairebé absoluta, i gràcies a aquestes il·luminacions s'aconseguia crear un món fantàstic i meravellós, molt propi de la teatralitat barroca, ja que feien, segons l'ex-

28. AHCC, Fons Municipal, Festes i solemnitats reials, Visita de Carles IV (fulls solts i sense signar).

29. M. A. PÉREZ SAMPER (*Barcelona, Corte*, 1973, p. 153) també posa de manifest la gran simpatia que l'infant Antoni, germà del rei, va despertar entre els barcelonins.

30. AHCC, Fons Municipal, Festes i solemnitats reials, Visita de Carles IV (fulls solts i sense signar).

31. AHCC, Municipal, Festes i solemnitats reials, Visita de Carles IV (fulls solts).

32. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 164.

pressió típica de l'època, «de la nit, dia».³³ D'altra banda, pel que fa a la passada de la comitiva per Igualada, Anton comenta en la mateixa carta del 15 de setembre: «De Igualada ya nos ne feu la relació Isidro, com també de la gran concurrència de las immediacions, y també del hospedatge del conde de Altamira, y si bé Isidro nons diu cosa, portà Narcís la notícia de haver regalat est personatge un anell molt bo a Teresa.»³⁴

Deu dies més tard, el 25 de setembre, Ignasi Pons i Soler escriu a Albert Combelles una carta on comença a parlar de l'arribada dels prínceps de Nàpols i on li diu: «Si sabs res de la venida dels de Nàpols, avisa'm.»³⁵ Pel que fa a les celebracions de Barcelona amb motiu de l'estada dels monarques, Anton Combelles escriu el 22 de setembre: «Veig provà mal lo primer dia de corrida y que varen ser ben pocats los toros, per demostrar tanta bravesa. Molts se estimarian més los fochs artificials per no veurer tanta crueltat. Confirma tothom lo contento dels Monarcas, y ho acaba d'acreditar lo orde expedit que compareguian Camaristas, Guardias y alavandas y despediment de carruatges detinguts, indici vehement de que serà llarga la mansió. Per esta també suposam vol fer-se vedat en Sant Gervasi, que no ho admirariam.»³⁶ Cal assenyalar, respecte a les curses de toros, que en un hort de l'empresari Baltasar Bacardí, a la Barceloneta, es va construir una plaça de toros expressament per a la vinguda de la cort a la ciutat.³⁷

Ignasi Torelló escriu a Albert Combelles el 30 de setembre: «He rebut també lo llibre individual de la entrada dels soberans, que en veritat representa la fatxada Barcelona ab sas exageracions, que fan riurer als que presenciaren la mateixa entrada: però ell no te remey, la sua moda porta la lley, que son insípidas las cosas contadas com en sí son, y que per consequent és necessari mesclar-hi alguna sal per fer-las més sabrosas.»³⁸ Sobren, doncs, els comentaris a aquesta crítica del contingut dels llibrets o fullets commemoratius editats per la Companyia de Jordi, Roca i Gaspar,³⁹

33. M. A. PÉREZ SAMPER, «Les festes reials», 1989, p. 373.

34. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 164.

35. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 143.

36. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 144.

37. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 124.

38. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 150.

39. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 169. Fa referència a la col·lecció de fullets Bonsons de la Biblioteca de Catalunya.

que sobretot els forasters acostumaven a comprar per endur-se —o enviar, com en el cas que ens ocupa— a la seva terra. I continua un altre fragment de la mateixa carta: «[...] pero seria llàstima que no puguessen veurer la entrada dels napolitans, suposat se animaren a venir en eixa per lograr semblant vista que no dubto serà agradable; y per lo mateix si regresan los dits [Isidre i Teresa] sens poderla veurer, procuraré yo aprofitar la ocasió, perque no fora just que tots la perdessem; per conseguint podrias fer alguna diligencia per poderme allotjar en alguna casa, que havent-hi lo llit tot lo demás serà tolerable, suposat es poch lo temps que se està en casa. Es un pasmo la gent que ha partit de esta per veurer la entrada, y molts estan encara ab animo de presentar-se, luego que regresian los altres, a bé tinguian noticia del arribo.»⁴⁰ Sembla, doncs, que l'arribada dels prínceps de Nàpols mantenia a tota la població expectant, tot i que alguns començaven a perdre la paciència davant l'excessiva demora, com és el cas d'«un destacament de Urgellesos, que com vehuen se dilatan tant la vinguda dels Napolitans volen retornar-se a sas casas. Com molts dels altres que ja ho han practicat»,⁴¹ segons la carta d'Anton Combelles del 29 de setembre.

El 2 d'octubre, Anton Combelles escriu: «Suposant diuen alguns ser immediata la vinguda del napolitans; però també que altres son de contraria opinió; en fin nosaltres quens estarme assí, los pendrem a qualsevol hora, però los ques troban aquí, és precis esperarlos.»⁴² Per la seva banda, el 3 d'octubre Ignasi diu a Albert: «Tammateix los barcelonins son molt plagues; perquè si en lo successiu no se esmeran en las funcions, podrem dir-los que han promés molt y donat poch. Freda fou la entrada.»⁴³

Anton, amb data del 6 d'octubre, escriu des de Sanaüja: «Ja avia corregut la veu, del arribo dels prínceps Napolitans, pero res sen sabia de cert, ab això eixirem del dupte ab lo arribo de la tua, y verme per menor la entrada que ens gustà molt, y també la Música del comers, que efectivament devia ser una melodía. Nos confirma ab lo que dius, la suposada entrada ab lo carro triumfant, si solament ab los cotxes familiars, incorporant-se cada un dels soberans, son corresponent sexo, segurament ho deuran efectuar ab la entrada del Rey d'Etruria [...] Estimo infinitament la

40. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 150.

41. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 149.

42. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 151.

43. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 153.

relació me enviareis, y te estimaré me enviéis luego hisca a la llum la estampa de sas Magestats al Carro Triunfal que nos promet dita relació.»⁴⁴ Aquesta estampa fa referència a la carrossa o «carro triomfal» ofert pels col·legis i gremis de Barcelona i amb el qual els reis van efectuar la seva entrada a la ciutat.⁴⁵

D'altra banda, el 7 d'octubre Ignasi escriu a Albert que al seu cunyat Isidre, que es troba a Barcelona durant l'estada dels sobirans, li han «pillat la bossa en la plassa de Palacio al temps de oïr la orquestra de 60 músichs: fortuna que antes ne havia tret una bona partida, altrament se li hauria fet sensible, aixís com ara se'n riu amb tota sa catxassa, perquè no hi tenia més que de 8 a 9 duros».⁴⁶ Dos dies més tard, l'altre germà, Anton, escriu a Albert: «Verem la entrada dels Etrurians después de la consumació de matrimonis y també la fatalitat o ditxa de la paridura en lo mar, y entrada ab lo llit portátil que devia semblar la profesó de Agost, ab tanta concurrència.»⁴⁷ Això fa referència a l'arribada dels reis d'Etrúria o de Dues Sicílies⁴⁸ després que la reina hagués donat a llum una filla en plena travessia i al fet que aquesta va ser traslladada en una llitera cap al Palau. Continua Anton: «Efectivament haveu disfrutat de una plena vista, ab la magnificència que observareu en la casa frente del Palacio, en la renovació dels suposats enlacs y també dels festeigs, que donà eixa capital en los tres dias de il·luminació tant espléndida, que devia pareixer tot una melodía y no vos debían abastar los ulls per poder-vos fer capazos de tantas cosas se presentaren si duraba tant temps com suposas aquella magnífica corrua. Contexta tothom la sumptuositat de la Llotja en lo esmero en un tot, y no admiran lo esmero en lluminàries. Segurament que tot lo Sr. Príncep de la Pau devia pareixer un sol tot nou.»⁴⁹ En aquest fragment es fa referència a la renovació de l'edifici de la Llotja, començada l'any 1774 per Joan Soler Faneca i acabada pel seu fill, Tomàs Soler i Ferrer, obra que va esdevenir, juntament amb la Universitat de Cervera, l'exemple més paradigmàtic i important de l'arquitectura civil a la Catalunya de finals del barroc.

44. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 155.

45. Vegeu la reproducció d'aquesta estampa a M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 96.

46. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 156.

47. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 157.

48. Matrimoni format per la infanta Maria Lluïsa, filla dels reis espanyols, i Lluís, infant hereu de Parma.

49. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 157.

El 14 d'octubre Pere Sunyer escriu a Albert Combelles des de Reus: «Se diu que han partit ja los príceps de Nàpols y que se parla de passar a Madrid todas las demás personas Reales»;⁵⁰ i el 16 del mateix mes Anton Combelles escriu: «Veig la sortida dels Napolitans efectuada ab tantas llàgrimas y dolors, però esto és natural en una ausencia tan dilatada, y per consegut nom admira tanta provisió de regals per ostentar més sa magnificencia. Ja havia coneguda la espesia, que marxava lo Monarca a veurer la fortalesa de Figueres⁵¹, dias passats, però com no se havia efectuat crehiam si tenia ficció [...]. Lo del Pla de Palacio nos lo avisaba el diari que efectivament devia ser cosa de molt gust.»⁵² El mateix Anton, el 20 d'octubre escriu: «Veig que comensaban a desfilar las guardias per la pròxima sortida en Figueres del Monarca, que apar que estan ab tot contento ab las expressions de eixos gremis, segons manifesta també la Gasseta.»⁵³ I el 25 d'octubre escriu: «Veig la sortida de sas Magestats y també los pensaments formats en Arenys per son regrés. Ferer molt bé de remetre'm la làmina del Carro Triunfal, que estimo moltíssim.»⁵⁴

Finalment, el 28 d'octubre és Isidre Torelló qui escriu: «Ara si que veig que va de bo la marxa dels soberans: pobre temps arreplegan si nos millora. Déu los done bon viatge.»⁵⁵ I Anton Combelles fa l'últim comentari epistolar sobre la marxa dels reis el dia 30 d'octubre: «Ja havem vist ab lo diari de 24 de corrents lo itinerari del viatge de S.M. per València, ara sí que no podem donar cap dubte a las moltas rahons de uns y altres. Y que faran dels 300 bras jens previnguts, y demás aparato. Verdaderament que si ha estat motor lo guardia, deu tenir algun ressentiment y deu esperar majors satisfaccions al destino acordat.»⁵⁶

Pérez Samper comenta al final del seu llibre que, malgrat la tristesa que va presidir la marxa dels reis, Barcelona va recuperar una certa sensació d'alleujament, ja que va recuperar la seva vida normal, que havia estat

50. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 159.

51. Segons M. A. PÉREZ SAMPER (*Barcelona, Corte*, 1973, p. 151), Carles IV va mostrar un gran interès per visitar llocs militars –Montjuïc, la Ciutadella, Figueres, etc.–, en contra de la fama que tenia de no mostrar interès per aquests assumptes.

52. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 160.

53. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 227.

54. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 228.

55. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 229.

56. AFT, Fons Combelles, Correspondència, lligall 1460, carta núm. 230.

col·lapsada per la presència de la cort.⁵⁷ En el cas de Cervera, veiem que l'any 1803 encara s'estaven pagant les despeses que van ocasionar els dos dies d'estada de la cort,⁵⁸ de manera que la visita reial va romandre molt temps a la memòria dels cerverins, igual com aquest fet anecdòtic –i no sabem si llegendari– protagonitzat pel mateix rei: segons expliquen Vila Bartolí⁵⁹ i Llobet,⁶⁰ en un dels balls amb què es va obsequiar els monarques es trobaven presents els membres del claustre universitari, els quals anaven vestits amb els hàbits acadèmics, una vistosa indumentària amb birrets, insígnies i colors que distingien cada una de les facultats. El rei, en veure'ls i pensant que es tractava d'un grup de ballarins, es va dirigir a un dels cortesans que l'acompanyaven i li va dir: «Diga usted que bailen aquellos sujetos.» Aquest acompanyant va haver de fer entendre al rei que aquelles persones amb vestits tan vistosos no eren ballarins, sinó catedràtics universitaris. En sentir això, Carles IV, sense immutar-se gens ni mica, va dir: «Bueno, pues entonces que no bailen.»

57. M. A. PÉREZ SAMPER, *Barcelona, Corte*, 1973, p. 171.

58. AHCC, Fons Municipal, Passada del rey Carles IV a Cervera, Comptes.

59. F. VILA BARTOLÍ, *Reseña histórica, científica y literaria de la Universidad de Cervera*, Tàrraga, Camps, 1981, p. 284 [1a ed., 1923].

60. J. M. LLOBET PORTELLA, *Cent episodis de la història de Cervera*, Lleida, Diputació de Lleida, 1995, p. 218-219.